

Co to je anarchofeminismus?

Anarchist FAQ

Anarchist FAQ
Co to je anarchofeminismus?
Listopad 2001

Získáno 11. 3. 2023 z <https://fs8brezna.ecn.cz/files/PCI.pdf>
Vyšlo v časopisu Přímá cesta 1; Překlad: Katka; Zdroj textu: nejčastější
otázky o anarchismu dostupné na <http://www.anarchistfaq.org>

anarchistickaknihovna.org

Listopad 2001

Ačkoli opozice vůči státu a všem formám autorit měla silný hlas už mezi prvotními feministkami v 19. století, teprve pozdější feministické hnutí, které začalo působit v 60. letech, bylo založeno na principech anarchismu. Odtud pochází výraz anarcho-feminismus odkazující na ženy – anarchistky, které pracují v rámci feministických a anarchistických hnutí, aby jim připomněly jejich podstatu.

Anarchismus a feminismus byli vždy úzce spjatí. Mnoho významných feministek bylo také anarchistkami, včetně průkopnice Mary Wollstonecraft (autorky knihy *A Vindication of the rights of women* - Obhajoba ženských práv), Komunardky Louise Michel, Voltairine de Cleyre a neúnavné bojovnice za ženská práva – Emmy Goldman (viz. např. její slavné eseje „The traffic in woman“, „Woman suffrage“, „The tragedy of woman's emancipation“, „Marriage and Love“ a „Victims of morality“). Freedom, nejstarší anarchistické noviny na světě, byly v roce 1886 založeny Charlotte Wilson. Navíc všichni přední anarchističtí myslitelé podporovali rovnost žen (kromě Proudhona).¹ Klasickým příkladem žen anarchistek organizujících se na obranu svých základních svobod a snažících se o vytváření společnosti založené na ženské svobodě a rovnosti je hnutí Svobodné ženy (Mujeres Libres) ve Španělsku během Španělské revoluce (viz. *Free woman of Spain*, Martha Ackelsberg).

Anarchismus a feminismus toho měly v historii mnoho společného, zabývaly se osobní svobodou, rovností a důstojností pro členy ženského pohlaví (ačkoli, jak vysvětlíme podrobně níže, anarchisté/ky byli vždy velmi kritičtí k mainstreamovému, liberálnímu feminizmu). Proto není udivující, že nová vlna feminizmu v šedesátých letech se představila v anarchistickém duchu a inspiraci čerpala od anarchistických osobností jako např. Emma Goldman. V té době Cathy Levine upozorňuje, na to, že „začaly fungovat nezávislé skupiny žen bez struktury, vůdců a ostatních poskoků tolik známých z mužské levice. Tvořily tak, nezávisle a souběžně, organizace podobné těm anarchistickým z mnoha regionů a období. A to není žádná náhoda.“ (Clifford Harper, *Anarchy: A Graphic Guide*, str. 182).

Feministické obornice a odborníci si všimli, že to není náhoda. Ženy byly prvními oběťmi hierarchické společnosti, která začala vznikat s růstem patriarchy a ideologií nadvlády koncem mladší doby kamenné. Marilyn French tvrdí (v *Beyond Power*), že první rozsáhlejší sociální roz-

¹ pozn.překl: ale většinou jen teoreticky.

vrstvení lidské rasy se uskutečnilo, když muži začali vládnout ženám. Žen se stala „nižší“ a „podřadná“ sociální třída.

Peggy Cornegger přikládá pozornost silnému propojení mezi feminismem a anarchismem, v teorii a praxi. Radikálně feministická perspektiva je téměř čistě anarchistická. Základní teorie považuje nukleární rodinu jako základ všech autoritářských systémů. To, co se děti učí od otce až po učitele, šéfa, boha, je uposlechnout mocný anonymní hlas autority. Postupný přechod z dětství k dospělosti znamená stát se „zánovním“ autotatem, neschopným ptát se nebo dokonce jasně přemýšlet. Podobně The Zero Collective tvrdí, že anarcho-feminismus spočívá v rozpoznání anarchismu ve feminismu a v jeho následném vědomém rozvíjení. (The Raven, č. 21, str. 6)

Anarcho-feministé/ky upozorňují na to, že autoritářské rysy a hodnoty např. Nadvláda, vykořisťování, agresivita, soutěživost, ctižádostivost, znečitlivění apod. jsou vysoce hodnoceny v hierarchických civilizacích a jsou obvykle považovány za maskulinní. V kontrastu neautoritářské rysy a hodnoty jako jsou spolupráce, sdílení, soucitnosti, citlivost, vřelost atd. jsou obvykle považovány za femininní a jsou podceňovány. Feminističtí myslitelé/ky vysledovali tento fenomén z rozvoje patriarchální společnosti v ranné době bronzové a podmanění organických společností založených na spolupráci, ve kterých byly femininní vlastnosti převládající a respektované. I přes drobná vítězství začaly být tyto hodnoty považovány za podřadné a to zejména muži, od doby, kdy muži přijali nadvládu a vykořisťování ve jménu patriarchátu. Od té doby se anarcho-feministé/ky odvolávali na vytvoření neautoritářské anarchistické společnosti založené na spolupráci, sdílení, vzájemné pomoci atd. jako na tzv. „feminizaci společnosti“.

Anarcho-feministé/ky si všimli, že feminizace společnosti nelze dosáhnout bez oboustranného sebeovládání a decentralizace. To proto, že patriarchální autoritářské hodnoty a tradice, které si přáli svrhnout, jsou ztělesňovány a reprodukovány v hierarchiích. Tudíž feminismus znamená decentralizaci, která zpětně vyvozuje sebekontrolu. Mnoho feministek k tomuto závěru došlo, když reflektovaly své pokusy s kolektivními formami feministických organizací, které odstraňovaly hierarchické struktury a konkurenční formy rozhodování. Někteří feministé dokonce tvrdí, že organizace založené na přímé demokracii jsou právě ženské politické formy (viz. Nancy Hartsock „Feminist theory and the Development of Revolutionary strategy“ ed. Zeila Eisenstein, , Capitalist Patriarchy and

the Case for Socialist Feminism). Jako všichni anarchisté/ky, I anarcho-feministé/ky uznali, že klíčem k ženské rovnosti je sebeosvobození a tudíž je klíčem i k svobodě. Emma Goldmann říká: „Její rozvoj, svoboda, nezávislost, musí vyjít z ní a skrz ní. Zprv, pomocí uplatňování se jako osobnosti a ne jako pohlavního druhu. Za druhé, odmítnutím práva kohokoli na ovládnutí svého těla, odmítnutím rození dětí, pokud je sama nechce, odmítnutím být služkou boha, státu, společnosti, manžela, rodiny apod., odmítnutím zjednodušování si svého života a snažit se ho uskutečnit hlubším a bohatším. To znamená pokusit se poznat smysl a podstatu života v celé jeho složitosti; snažit se osvobodit se od strachu z veřejného mínění a veřejného odsouzení.“ (Anarchism and other essays).

Anarcho-feminismus usiluje o to, aby feminismus nebyl ovlivňován a ovládán autoritářskými ideologiemi, ať už z levice nebo pravice. Předpokládá přímou akci a svépomoc, namísto masových reformistických kampaní upřednostňovaných „oficiálním“ feministickým hnutím, které je tvořeno hierarchickými centralistickými organizacemi a iluzí, že víc ženských vedoucích, političek a vojaček je krokem k rovnosti. Anarcho-feministé/ky poukazují na to, že takzvaný „management“, který se ženy musí naučit, aby se mohly stát managerkami v kapitalistických společnostech, je v podstatě sada postupů pro kontrolování a vykořisťování pracovníků v korporacích, zatímco feministická společnost požaduje odstranění kapitalistické otročké práce a manažerské nadvlády úplně. Anarcho-feministé/ky si uvědomili, že učít se, jak se stát efektivním vykořisťovatelem a utiskovatelem, není cestou k rovnosti (jak definovala jedna členka Mujeres Libres „nechtěli jsme nahradit mužskou hierarchii tou ženskou“ (Free Women of Spain, Martha A. Ackelsberg). Z těchto důvodů vychází tradiční anarchistické nepřátelství k liberálním (mainstreamovým) feministkám a podpora ženského osvobození a rovnosti. Federica Montseny (čelní představitelka španělského anarchistického hnutí) tvrdí, že takový feminismus zastává rovnost pro ženy, ale nijak nevystupuje proti stávajícím institucím. Říká, že mainstreamový feminismus má „jediné přání, dát ženě z konkrétní třídy možnost podílet se plněji na stávajícím systému výhod“ a pokud tyto instituce „jsou nespravedlivé, pokud z nich mají muži prospěch, budou stejně nespravedlivé, když z nich budou mít prospěch ženy“ (Martha A. Ackelsberg).

Martha Ackelsberg si všímá, že v historickém anarchistickém hnutí, byl liberální/mainstreamový feminismus pokládán za „příliš úzce zaměřený jako taktika k ženské emancipaci, boj pohlaví nemůže být oddělen

od třídního boje nebo od anarchistického programu jako celku.“ Anarcho-feminismus pokračuje v této tradici tím, že říká, že všechny hierarchie jsou špatné, ne pouze patriarchy, a feminismus je v konfliktu se svými vlastními ideály, pokud touží pouze po tom umožnit ženě mít stejné šance stát se šéfem jako muži.

Anarcho-feministé/ky jako všichni anarchisté/ky oponují kapitalismu, jakožto popření svobody. Myšlenka, že kapitalismus „rovných příležitostí“ může osvobodit ženu, ignoruje skutečnost, že jakýkoli podobný systém stále disponuje pracující třídou utlačovanou šéfy (ať jsou to muži či ženy). Pro anarcho-feministy/ky nemůže být boj za ženské osvobození oddělován od boje proti hierarchii jako takové. L. Susan Brown říká: „Anarcho-feminismus jako výraz anarchistické citlivosti aplikovaný na záležitost feminismu, bere jednotlivce jako svůj výchozí bod a v opozici ve vztahu k nadvládě a podřízenosti zastává neinstrumentální ekonomickou formu, která zachovává individuální existenciální svobodu jak pro muže tak pro ženy“ (The politics of individualism). Anarcho-feministé/ky v mnohém přispěli k našemu chápání původu ekologické krize v autoritářských hodnotách hierarchické společnosti. Například řada feministických myslitelů říká, že nadvláda nad přírodou je paralelní s nadvládou nad ženami, které byly po celou historii ztotožňovány s přírodou (viz. např. Carline Merchant, The Death of Nature, 1980). Jak ženy, tak příroda jsou oběťmi posedlosti kontrolou, což poukazuje na autoritářský charakter. Z tohoto důvodu si rostoucí počet radikálních ekologů/žek a feministů/ek uvědomuje, že hierarchie musí být v zájmu dosažení svých vlastních cílů odstraněna. Kromě toho nám anarcho-feminismus připomíná důležitost rovného zacházení s ženami a muži, ale zároveň respektování ženské odlišnosti. Jinými slovy uvědomění si a respektování odlišnosti mužů a žen. Velmi často se mnoho mužů - anarchistů domnívá, že pokud jsou (teoreticky) proti sexismu, že nejsou sexisty ani ve skutečnosti. Taková domněnka je ale špatná. Anarcho-feminismus přináší do popředí sociálního aktivismu otázku konzistence teorie a praxe a připomíná nám, že musíme bojovat nejen proti vnějším omezením, ale také proti těm vnitřním.